

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Роганової Марини Вікторівни
на дисертацію
Андрущенко Наталії Вікторівни

«Виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.07 – теорія та методика виховання

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою.

Усвідомлення на державному рівні значущості збереження і зміцнення здоров'я нації активізувало пошуки шляхів формування у населення ціннісного ставлення до здоров'я, мотивації щодо збереження здоров'я і навичок здорового способу життя. Адже найвагомішими цінностями для людини є життя і здоров'я, проте нездорове харчування, неактивний спосіб життя, наявність шкідливих для здоров'я звичок, зростання нервово-психічного напруження призводять до найнижчої тривалості життя українців серед європейських країн.

Дисертаційне дослідження Андрущенко Наталії Вікторівни присвячене проблемі виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників не може залишатися без належної уваги широкої громадськості, особливо в реаліях сьогодення. Особлива роль у вихованні здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників належить саме педагогам-вихователям і батькам, від рівня духовності, культури, моральності, ціннісної свідомості, педагогічної майстерності яких залежить майбутнє держави. В результатах роботи з цієї тематики зацікавлені як вчені-педагоги, організатори освітньо-виховної роботи, так і широкий загал фахівців, професійна діяльність яких спрямована на формування культури здоров'я підростаючого покоління. За безумовної важливості досліджень сучасних учених така проблема, як виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників, як цілісний процес підготовки дітей до життя в умовах екологічної небезпеки, залишається недостатньо розробленою щодо потреб нової педагогічної реальності. Дослідження підсилюється низкою суперечностей, які виявив дисертант в процесі опрацювання літературних джерел. Отже тема дисертації є своєчасною й, беззаперечно, корисною для вітчизняної педагогічної науки та практики.

Обраний напрям наукового пошуку відповідає темі науково-дослідної роботи кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Психолого-педагогічний супровід формування життєвої компетенції дітей дошкільного та шкільного віку» (державний реєстраційний номер 0112U000176).

19 06 11/11

У дисертаційному дослідженні автор поставила собі за мету визначити на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики та експериментально перевірити педагогічні умови виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї.

2. Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Здобувачем уперше:

- обґрунтовано педагогічні умови виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї (підвищення компетентності вихователів щодо виховання здоров'язбережувальної поведінки дітей; вироблення у вихованців навичок здоров'язбережувальної поведінки на основі формування у них позитивного ставлення до її норм і правил, що визначає їхню життєву позицію у взаємодії з довкіллям; оптимізація взаємодії сім'ї і дошкільного навчального закладу з урахуванням комунікативного, змістово-організаційного, аналітико-результативного її ресурсів);

- визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-усвідомлювальний, діяльнісно-поведінковий), показники та схарактеризовано рівні вихованості здоров'язбережувальної поведінки дітей старшого дошкільного віку (достатній, задовільний, низький);

- уточнено педагогічну сутність понять «здоров'язбережувальна поведінка старших дошкільників»; «виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників»; «взаємодія дошкільного навчального закладу з сім'єю у вихованні здоров'язбережувальної поведінки дітей».

- подальшого розвитку набули теорія і методика фізичного виховання дітей.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні у педагогічний процес дошкільних навчальних закладів методики діагностування рівнів вихованості здоров'язбережувальної поведінки дітей старшого дошкільного віку; програми постійно діючого семінару для вихователів «Формуємо здоров'я дітей у взаємодії з сім'єю» та практикуму «Особливості перцептивного спілкування вихователя з дітьми та батьками», семінару для батьків «Як виховувати у дитини здоров'язбережувальну поведінку».

Науково-методичні матеріали, викладені у дисертації, можуть бути використані науковцями, викладачами вищих педагогічних навчальних закладів як навчальний матеріал до відповідних тем курсів: «Дошкільна педагогіка», «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія та методика співпраці з батьками», «Методика ознайомлення дітей із суспільним довкіллям»; у системі післядипломної освіти і підвищення кваліфікації педагогів дошкільних навчальних закладів; для розробки навчально-виховних програм, методичних посібників, науково-методичних рекомендацій.

3. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики виховання, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми і ступінь її розробленості, визначено, об'єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження, сформулювало провідну концептуальну ідею, методологію й методи дослідження, представлена його наукова новизна та практична значущість, наведено дані про апробацію й упровадження результатів дослідження, публікації автора.

У першому розділі – **У першому розділі – «Теоретичні основи виховання здоров'язбережувальної поведінки у дітей дошкільного віку»** – здійснено аналіз і уточнення категорійно-понятійного апарату, висвітлено особливості взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї у формуванні здоров'язбережувальної поведінки дітей.

За результатами ретроспективного аналізу трансформації уявлень про культуру здоров'я людини психолого-педагогічних джерел автором уточнено зміст поняття *«здоров'язбережувальна поведінка старших дошкільників»* як тип соціальної поведінки, що постійно формується на засадах набуття дитиною нових знань про здоров'я, важливість його збереження й зміцнення, й втілюється в організованій певним чином діяльності, яка забезпечує зв'язок організму з навколишнім середовищем.

Дисертантом подано та обґрунтовано авторське визначення поняття *«взаємодія дошкільного навчального закладу з сім'єю у вихованні здоров'язбережувальної поведінки дітей»* як взаємообумовлені зв'язки вихователів і батьків, спрямовані на послідовну зміну суб'єкт-об'єктних характеристик учасників педагогічного процесу в закладі освіти, перехід від монологу до діалогу, уміння бачити проблеми здоров'язбереження і підтримувати одне одного у їх вирішенні.

Слушним є також визначення основних завдань взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'єю у вихованні здоров'язбережувальної поведінки дітей, що в подальшому гарантуватиме збереження та зміцнення здоров'я дітей, безпеку їхньої життєдіяльності, оздоровлення, профілактику захворювань, корекцію відхилень у здоров'ї та порушень у розвитку.

У другому розділі – **«Діагностика вихованості здоров'язбережувальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку»** – визначено критерії, показники й схарактеризовано рівні вихованості здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників; висвітлено організацію та методику проведення констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

Продуктивною є використана автором методика дослідження, яка при визначенні основних концептуальних підходів до процесу виховання здоров'язбережувальної поведінки у дітей дошкільного віку, базується на констатації проблем сучасного її стану. В даному випадку дослідження

здійснювалось в такій послідовності: аналіз практики – теоретичне обґрунтування існуючих суперечностей – окреслення напрямків вирішення проблеми.

Автор на основі аналізу результатів констатувального етапу експерименту переконливо доводить, з одного боку, недостатній рівень взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'ями дітей старшого дошкільного віку щодо виховання у них здоров'язбережувальної поведінки, а з іншого – низький рівень вихованості здоров'язбережувальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку.

У третьому розділі – *«Дослідницько-експериментальна робота з виховання здоров'язбережувальної поведінки у дітей старшого дошкільного віку на засадах взаємодії з сім'єю»* – обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Як свідчить аналіз роботи і, зокрема, результатів формувального етапу дослідно-експериментальної роботи є всі підстави констатувати про ефективність розроблених й експериментально апробованих педагогічних умов виховання здоров'язбережувальної поведінки старших дошкільників у взаємодії дошкільних навчальних закладів і сім'ї таких як підвищення компетентності вихователів щодо виховання здоров'язбережувальної поведінки дітей; вироблення у вихованців навичок здоров'язбережувальної поведінки на основі формування у них позитивного ставлення до її норм і правил, що визначає їхню життєву позицію у взаємодії з довкіллям; оптимізація взаємодії сім'ї і дошкільного навчального закладу з урахуванням комунікативного, змістово-організаційного, аналітико-результативного її ресурсів.

Позитивом роботи, на нашу думку є те, що завдання дослідження, які мають нести в собі певну новизну, отриману у процесі авторської розробки формування досліджуваного феномена, екстраполюються у таку складову роботи як наукова новизна дослідження. У її межах розкрито й конкретизовано власне ті вагомі й значущі результати, до яких прийшов автор, і які мають у своїй структурі і змісті невідоме, нове, до цього відсутнє у дослідницькому полі. Слід відзначити, що більші повно і розгорнуто поставлені завдання (через новизну) розкрито у загальних висновках дослідження, які в цілому адекватно відображають зміст виконаного дослідження, а додатки, які мають дуже цікаві матеріали, вдало його коментують та доповнюють.

4. Аналіз змісту автореферату Основні положення і результати дослідження висвітлено у 11 одноосібних публікаціях, з яких – 6 відображають основні наукові результати, 5 – апробаційного характеру. Це дозволяє зробити висновок, що в них достатньо повно відображено методичку

дослідження, наукові результати і основні висновки. Автореферат дисертаційної роботи в цілому відповідає за своїм змістом та структурою дисертації. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті відображені у дисертаційній роботі.

5. Дискусійні положення та зауваження до роботи. Є всі підстави для високої оцінки дисертаційного дослідження Андрущенко Наталії Вікторівни як самостійної та завершеної праці, проте доцільно висловити окремі побажання, вказати на дискусійні моменти та неточності.

1. Автор підіймає актуальну проблему сьогодення, яка дійсно сприятиме подоланню негативних явищ сучасної дійсності: виховання здорового покоління, що потребує удосконалення процесу збереження, зміцнення та формування здоров'я усіх дітей у цілому та кожної особистості, зокрема, проте бажано було більш детально розкрити зміст поняття «здоровий спосіб життя» саме для дітей дошкільного віку.

2. На нашу думку, при розкритті теоретичних положень дослідження, зокрема аналізі особливостей взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'ями дітей старшого дошкільного віку щодо виховання у них здоров'язбережувальної поведінки доцільно було б акцентувати увагу на чинниках, які сьогодні уповільнюють цей процес. Бажано пояснити, яким чином слід долати бар'єри у цьому процесі.

3. Досліджуючи теорію і практику взаємодії дошкільного навчального закладу з сім'ями дітей старшого дошкільного віку щодо виховання у них здоров'язбережувальної поведінки, слід було приділити більше уваги процесу підготовки вихователя для виконання ним соціально-педагогічної функції у цьому процесі.

4. У третьому розділі дисертації варто було б докладніше показати якісні зміни, що відбулися у здоров'язбережувальній поведінці дітей старшого дошкільного віку після проведення експериментальної роботи.

5. Було би доцільним за результатами дослідження сформулювати рекомендації педагогічним університетам, інститутам післядипломної педагогічної освіти щодо удосконалення процесу виховання культури здоров'я у педагогів та здоров'язбережувальної поведінки у дошкільників.

6. Загальні висновки і оцінка дисертації. Проте, висловлені дискусійні положення та зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження. Задачі, які поставлені автором виконані. Автореферат дисертації повністю відповідає її змісту. Опубліковані автором наукові праці розкривають основний зміст дисертації. В цілому дисертація є самостійним завершеним дослідженням, яке вносить вагомий внесок у теорію і методику виховання, відповідно має суттєву практичну значущість, відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24. 07. 2013 № 567, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013

року № 567, а її автор Андрущенко Наталія Вікторівна заслуговує
присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук,
професор завідувач кафедри теорії і
методики дошкільної освіти
комунального закладу «Харківської
гуманітарно-педагогічної академії»
Харківської обласної ради

Роганова М.В.



М. В. Роганова

В червні 